

Секція 2. Сучасні комунікації та оцінка якості управління

УДК 338.242

З.Б. Артım-Дрогомирецька, к.е.н., доцент

В.Б. Хвалько, магістр 2 курсу освітньої програми «Економічна кібернетика»

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ВПЛИВ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ НА ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ДЕРЖАВИ

Z.B. Artym-Drohomyretska, Ph.D., Assoc. Prof.

V.B. Khvalko, Master of the educational program «Economic Cybernetics»

Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine

THE INFLUENCE OF THE MARKET OF EDUCATIONAL SERVICES ON THE FORMATION OF INTELLECTUAL CAPITAL OF THE STATE

Рівень розвитку економіки держави чи окремих суб'єктів господарювання у сучасних умовах значною мірою визначається здатністю формувати та використовувати інтелектуальний капітал.

Виклики і потреби сучасного суспільства обумовлюють зміни у в інтелектуально насичених галузях економіки, яка трансформовується у економіку, що базується на знаннях. Адже основним елементом формування інтелектуального капіталу на новому постіндустріальному етапі розвитку економіки визнаються знання, вміння, інформація, що призвело до появи нового напрямку – економіки знань.

Так як основу інтелектуального капіталу становлять знання та інформація, які можливо одержати через освіту, то якість і рівень розвитку ринку освітніх послуг у свою чергу стають важливими чинниками формування інтелектуального капіталу.

Під інтелектуальним капіталом, як правило, розуміють знання, уміння, навички та досвід конкретних людей та нематеріальних активів, які ефективно використовуються з метою максимізації прибутку та отримання інших економічних та неекономічних результатів. Інтелектуальний капітал – це сукупність знань, використання яких спрямоване на забезпечення конкурентоспроможності економіки держави, що, в свою чергу, висуває нові вимоги до такої його складової, як освіта.

Ринок освітніх послуг – це система економічних відносин, що складаються між суб'єктами освітнього процесу з приводу купівлі-продажу освітніх послуг, а також для досягнення певного рівня освіти особи та нації загалом. Продавцями на ринку послуг у сфері освіти є відповідні навчальні заклади. Покупцями (споживачами) виступають абітурієнти, їхні батьки, що обирають навчальний заклад; роботодавці – фірми, установи, організації та підприємства, які оплачують навчання своїх працівників; підприємства та організації, що наймають випускників. До учасників ринку освітніх послуг також відносять: служби зайнятості; біржі праці, органи акредитації [1].

Рівень фінансового забезпечення ринку освітніх послуг впливає на якість інтелектуального капіталу. У вітчизняній практиці спостерігається тенденція зростання вартості освітніх послуг, тому поряд з державним фінансуванням цієї сфери виникає необхідність у збільшенні частки залучення коштів юридичних та фізичних осіб, а також залучення кредитів для навчання, створення та функціонування спеціальних накопичувальних та страхових фондів для фінансування ринку освітніх послуг. Ця необхідність посилюється також ситуацією, у якій витрати на одного здобувача освіти в Україні складають 20% від аналогічних середніх витрат у розвинених європейських країнах.

Суспільні та індивідуальні блага, які виражаються через освітню послугу, формують різні види капіталу, одними з яких є людський капітал держави для забезпечення ринку праці і безпосередньо інтелектуальний капітал суспільства, що надає можливість країні здобути

високі рейтинги у наукових дослідженнях, розвитку освіти, передових технологіях, інноваціях тощо.

Якщо ж говорити про міжнародні рейтинги, то Україна посідає досить високі місця (від 40 до 60-го) за рівнем оцінки роботи системи освіти та освіченості населення. За рівнем охоплення вищою освітою Україна посідає 11 позицію. Вищу освіту отримують приблизно 80 % людей віком від 20 до 26 років [2].

Наразі до закладів вищої освіти вступають 70-80% випускників базової та повної загальної середньої освіти, а до запровадження обов'язковості зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) цей показник навіть перевищував 80% (хоча внаслідок відсіву здобувають вищу освіту не більше 50-55%). Проте велика чисельність осіб з вищою освітою не впливає на підвищення показників продуктивності праці, що в свою чергу впливає на формування інтелектуального капіталу з негативного боку. Про неефективне використання людського капіталу свідчить і той факт, що майже кожен другий громадянин України, який отримав вищу освіту, не працює за спеціальністю. Більшість закладів вищої освіти не гарантують своїм випускникам відповідної роботи за фахом [3].

Рівень освіти і науки в країні значною мірою впливає на процес формування знань людини, вияв загального інтелекту і, як наслідок, інтелектуальний капітал. Такі нематеріальні складові інтелектуального капіталу, як освіта і наука, є передумовами його нагромадження, економічного зростання та переходу від індустріального до інформаційного суспільства.

Отже, до чинників, які впливатимуть на рівень розвитку та функціонування вітчизняного ринку освітніх послуг, можна віднести наявність системи незалежного контролю якості освіти, і з боку бізнесу; широке впровадження дуальної освіти; формування баз проходження практики студентів; залучення працівників компаній для участі в навчальному процесі; запровадження програм подвійних дипломів; систематичне оновлення освітніх програм згідно потреб ринку праці; дослідження у сфері нових методик освіти; запровадження податкових пільг для приватних освітніх закладів, що призведе до збільшення інвестицій; реалізація проектів галузевих асоціацій щодо створення профілів працівників, професійної орієнтації молоді.

Література:

1. Шевчук В. О. Ринок освіти: методологічні підходи визначення – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/ONG_2006/Economics/17923.doc.htm
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Пищуліна О., Юрочко Т., Міщенко М., Жаліло Я. Розвиток людського капіталу: на шляху до якісних реформ. [Електронний ресурс] – Режим доступу https://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_LUD_KAPITAL.pdf